

Handhavingsbeleid Senzer 2024

www.senzer.nl

Inhoud

Inhoud	2
Inleiding	4
“Wat is er nodig? Wat wil je doen? En hoe kan ik helpen?”	4
Visie	4
Handhaving	5
Wat is handhaving?	5
De mens centraal	5
Wettelijk kader	6
Uitgangspunten	6
Preventie	6
Voorlichting	6
De omgekeerde toets	6
Opzet versus vergissing	6
Ingrijpen	7
Fraude	7
Proportioneel en subsidiair	7
Communicatie	7
Nazorg	8
Monitoring	9
Voorwaarden	9
Ingangsdatum	10
Bijlage -Handhaving in de praktijk	11
Naleven	11
Signalen	11
Van opzet naar fraude	13
Fraude mag niet lonen	13
Rol sociaal rechercheur en buitengewoon opsporingsambtenaar	13
Subsidiariteits- en proportionaliteitsbeginsel	14
Fraudedriehoek	14
Afstemmen van bijstand als gevolg van fraude	16
Verplichting Senzer tot het verstrekken van informatie	16
Effect	16

Inleiding

“Wat is er nodig? Wat wil je doen? En hoe kan ik helpen?”

Er is veel te doen om handhaving. Na de toeslagenaffaire en de berichten over bijstand die moet worden terugbetaald vanwege ontvangen boodschappen, is er veel verontwaardiging over de manier waarop de overheid met mensen is omgegaan. Strengere maatregelen moesten mensen afschrikken om te frauderen. Nu is duidelijk geworden wat de gevolgen zijn van die keiharde aanpak. Het vertrouwen dat mensen in de overheid moeten kunnen hebben dat zij rechtvaardig behandeld en beschermd zullen worden, is beschadigd. Er is balans nodig. Dit doen we door breed te kijken naar omstandigheden waarin mensen verkeren en voorkomen dat mensen in de problemen komen doordat ze de regels niet goed begrijpen, zich vergissen of fouten maken door de situatie waarin ze zitten. Wij vinden het belangrijk om scherp te blijven en te werken aan een beleid dat voor iedereen goed werkt, oog heeft voor de menselijke maat, ontvankelijk is en uitgaat van vertrouwen in plaats van wantrouwen. Onze inwoners moeten niet op een onprettige manier worden bejegend en zich bij voorbaat als fraudeur behandeld voelen. Uitgangspunt daarbij is dat iemand een uitkering aanvraagt omdat hij die uitkering nodig heeft, niet om daar misbruik van te maken. We zijn ons bewust van de (tijdelijke) kwetsbare positie waarin de inwoner zich bevindt. Iemand die een uitkering aanvraagt moet dus met vertrouwen worden bejegend. Tegelijkertijd moet de maatschappij erop kunnen vertrouwen dat de overheid gelden op een eerlijke en rechtmatige manier verdeelt. We zetten ons in om de gevolgen van overtredingen zo klein mogelijk te houden.

In dit geactualiseerde handhavingsbeleid brengen we balans aan. We geven vertrouwen en helpen waar dat kan en zijn alleen streng als dat moet. Dat doen we door te starten met de vraag: ‘Wat is er nodig, wat wil je doen en hoe kan ik helpen.’¹

Visie

Senzer heeft de volgende opdracht. ‘Senzer is er voor iedere inwoner van de gemeente Asten, Deurne, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Helmond, Laarbeek en Someren – samen de arbeidsmarktregio Helmond-De Peel - die het (vanwege een arbeidsbeperking) niet lukt om werk te vinden en/of te behouden of die (nog) niet in eigen inkomen kan voorzien, daarbij hulp nodig heeft en een beroep doet of dreigt te gaan op de Participatiewet. Via werk helpen we deze inwoners om mee te doen in de samenleving en zoveel mogelijk zelf in hun bestaan te gaan voorzien. (Positioneringsdocument Senzer).’

De visie van Senzer staat beschreven in organisatieplan ‘Samen werken aan een sterker Senzer.’ Daarbij hanteren we de volgende **uitgangspunten in onze dienstverlening**.

- Klantperspectief is leidend
- Werk staat voorop, zo regulier als mogelijk
- Dienstverband bij Senzer als dat nodig is
- We gaan voor het maximaal haalbare
- We bieden maatwerk en werken met zorg en zorgvuldigheid
- Extra ondersteuning die inwoners en ondernemers helpt om hun leven (weer) op de rit te krijgen, bieden we op verzoek van gemeenten en andere overheidsorganen

¹ Overeenkomstig het meerjarig handhavingskoers ministerie SZW [pdf \(overheid.nl\)](https://pdf.overheid.nl/).

- Dienstverlening kenmerkt zich door klantvriendelijkheid en oplossingsgerichtheid
- Synergie in dienstverlening
- Transparantie in dienstverlening
- Innovatie van dienstverlening

‘Werk staat voorop, zo regulier als mogelijk. We helpen mensen hun arbeidspotentieel te ontdekken en zorgen dat dit wordt benut. Senzer biedt toekomst in werk. We gaan voor het maximaal haalbare.

Dit doen we door

- Het verzorgen van inkomensondersteuning als een middel om het doel te bereiken. Een uitkering biedt mensen financiële zekerheid, veiligheid en daarmee stabiliteit. Een basis, rust en daarmee ruimte voor verdere ontwikkeling. Een voorwaarde om, waar mogelijk, verder te kunnen.
- Het begeleiden naar én bij zo regulier en duurzaam mogelijk werk.
- Met onze inkomensondersteuning bieden wij de basis voor levensonderhoud en groei.

Handhaving

Wat is handhaving?

Onder handhaving wordt simpelweg verstaan het toezien of men zich aan de regels houdt en ingrijpen wanneer dit niet zo is. In dit verband wordt bedoeld op de regels van de Participatiewet, IOAW en IOAZ.

Handhaving is geen doel op zich. Het draagt bij aan onze dienstverlening en het helpen van mensen om zoveel mogelijk weer in hun eigen inkomen te kunnen voorzien en zorgen dat uitkeringen verstrekt worden aan mensen die er recht op hebben en het echt nodig hebben. Daarom is handhaving noodzakelijk en in al haar facetten een onderdeel van de gehele dienstverlening. Dienstverlenend handhaven is van ons allemaal!²

De mens centraal

Vanuit de vraag: ‘Wat is er nodig, wat heb jij nodig,’ geven wij op de volgende manier vorm aan handhaving.

Bij Senzer staat de mens centraal.

1. Wij geloven dat iedereen een waardevolle bijdrage kan leveren aan de samenleving.
2. Wij willen daarom bijdragen aan de ontwikkeling van onze inwoners en hen ondersteunen in hun zoektocht naar werk dat past bij hun capaciteiten en interesses.
3. Wij willen onze inwoners op een menselijke en respectvolle manier behandelen. Wij houden rekening met de persoonlijke situatie en achtergrond van onze inwoners.
4. Wij streven ernaar om onze inwoners op een laagdrempelige manier te benaderen. Wij willen zorgen voor een persoonlijke en toegankelijke dienstverlening.
5. Wij communiceren professioneel en klantgericht.
6. Wij ons best doen om onze dienstverlening zo begrijpelijk mogelijk te maken.

² Zie ook de door VNG uitgebracht documentatie: [Beginselen van handhaving in de Participatiewet: inzet van handhavingsinstrumenten \(vng.nl\)](https://www.vng.nl/documenten/beginselen-van-handhaving-in-de-participatiewet)

7. Wij werken met de 'omgekeerde toets'
8. Wij geloven in: 'Hoe kan ik je helpen' maar we zijn niet naïef.
9. Wij starten vanuit vertrouwen maar handhaven op mis- en oneigenlijk gebruik.
10. Wij reageren direct wanneer wij fraude constateren.

Het belangrijkste is de menselijke maat, ofwel met empathie en begrip. Mensen, ook in handhavingssituaties, zo behandelen als je zelf wilt worden behandeld. Wij realiseren ons daarbij dat de inwoner zich ten opzichte van Senzer altijd in een afhankelijkheidssituatie bevindt.

We passen maatwerk toe waar nodig. Als de inwoner snapt wat er van hem/haar wordt verwacht, als de regelgeving duidelijk is en goed wordt uitgevoerd maar het de inwoner niet lukt om deze goed na te komen, kijken we eerst of en waar de inwoner hulp nodig heeft en of en op welke manier bijstand moet worden afgestemd op de omstandigheden en de persoon. Dat kan ook in positieve zin. Daarnaast moet het voor de inwoner duidelijk zijn dat het al dan niet bewust niet naleven van regelgeving gevolgen heeft of kan hebben.

Wettelijk kader

De grondslag voor het vaststellen van dit beleidsplan vloeit voort uit artikel 19 van de Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ.

Uitgangspunten

Preventie

Preventie dient niet alleen om het opsporen van gepland mis-oneigenlijk gebruik van bijstand. Het is vooral belangrijk om de inwoner die een aanvraag doet, goed te informeren over de rechten en de plichten die samenhangen met de bijstand. Vooral in het begin is het wenselijk om, naast de doelmatigheid, ook extra aandacht te geven aan de rechtmatigheid. In de eerste periode van bijstand verandert er namelijk veel voor mensen op het gebied van inkomen en komt veel nieuwe informatie op hen af.

Voorlichting

Goede aandacht voorkomt dat er in het beginstadium van bijstand onbedoelde fouten ontstaan waardoor er op een later moment te veel betaalde bijstand moet worden terugbetaald en er een maatregel of boete moet worden opgelegd. We geven aandacht aan voorlichting tijdens de uitkeringsperiode en blijven ervoor zorgen dat bijstandsgerechtigden belangrijke informatie regelmatig krijgt. We letten daarbij op de eenvoud van onze brieven maar zorgen er ook voor dat bekend is dat er gecontroleerd kan worden. We zijn transparant over de controles die we uitvoeren.

De omgekeerde toets

Wij blijven kijken volgens het principe van de omgekeerde toets; het nagaan of een besluit geschikt is voor het doel dat het dient. Dat begint met eenvoudig kijken wat nodig is en of dat past binnen de uitgangspunten van de Participatiewet en andere relevante wetten. Eerst worden de mogelijke effecten van een besluit in de volle breedte meegewogen, daarna komt de juridische check.

Opzet versus vergissing

Mensen die per ongeluk een fout maken als ze informatie aan de overheid doorgeven, moeten volgens het kabinet niet meteen worden bestraft.

Komt iemand niet opdagen voor een gesprek of wordt een wijziging niet doorgegeven, of enkel bij zijn/haar gemeente en niet bij Senzer, dan is er niet meteen sprake van opzet. Iemand kan zich een keer vergissen. Het is niet vreemd dat mensen in sommige situaties denken goed te hebben gehandeld. Niet iedereen begrijpt het effect van wijzigingen op zijn/haar bijstandsuitkering. Ga daarom altijd na of er sprake is van opzet of vergissing.

Ingrijpen

Het uitgangspunt is de vraag: 'Hoe kan ik je helpen' maar we zijn niet naïef. We leggen de nadruk op preventie en voorlichting. We willen mensen duidelijk maken wat de regels zijn en wat de gevolgen zijn van mis- oneigenlijk gebruik. We willen mensen stimuleren om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor hun financiële situatie. Dit betekent dat er sprake is van een evenwichtige benadering van zowel handhaven als ondersteuning.

We treden altijd op als ons vertrouwen beschaamd wordt of als de afspraken en regels niet worden nagekomen. We onderzoeken of er bewust of onbewust is gehandeld, of het is uit onwil en of onkunde of juist willens en wetens. We spreken mensen aan die frauderen of de spelregels niet nakomen. Wij zijn alert op signalen over onrechtmatigheid en fraude. Zo blijft de bijstand beschikbaar voor mensen die dit het hardst nodig hebben.

Fraude

Bij Senzer staan we voor een eerlijke en rechtvaardige dienstverlening. Hierbij hoort ook het tegengaan van misbruik en oneigenlijk gebruik van bijstand. Van fraude is sprake bij een verwijtbare schending van de inlichtingenplicht wanneer belangrijke informatie voor het recht op bijstand of arbeidsinschakeling opzettelijk niet wordt gemeld.

We spreken van misbruik of oneigenlijk gebruik van bijstand ofwel sociale zekerheidsfraude als wordt voldaan aan de definitie omschreven in [wetten.nl - Regeling - Aanwijzing Sociale Zekerheidsfraude - BWBR0048643 \(overheid.nl\)](https://wetten.nl/Regeling-Aanwijzing-Sociale-Zekerheidsfraude-BWBR0048643-overheid.nl).

Onderzoeken worden ingezet om eventuele fraude op te sporen. Als er fraude wordt geconstateerd, dan wordt daar direct op gereageerd. Het verrichten van verder onderzoek alleen wordt uitgevoerd als er daadwerkelijk een vermoeden bestaat van fraude. Bij deze onderzoeken willen we ook aandacht besteden aan de oorzaken van het geconstateerde misbruik. Als blijkt dat er sprake is van bijvoorbeeld schuldenproblematiek, willen we mensen helpen om deze problemen op te lossen. We willen niet alleen bestraffen maar ook ondersteunen!

Proportioneel en subsidiair

In ons handelen gaan we uit van het toepassen van het juiste middel bij het juiste signaal; we handelen dus altijd proportioneel en subsidiair. Handhaving staat daarbij niet op zichzelf; het dient ter ondersteuning van onze visie.

Communicatie

Hoe gaan we daarbij om met onze inwoners?

Om onze inwoners op een professionele en klantgerichte manier te begeleiden hanteren wij de volgende uitgangspunten.

1. Besef. Wij beseffen dat de inwoner zich ten opzichte van ons in een afhankelijkheidspositie bevindt. De inwoner is voor zijn of haar bestaansminimum aangewezen op de dienstverlening van Senzer. Wij realiseren ons dat dit een impact kan hebben op de inwoner.
2. Gespreksvaardig. Wij zijn vaardig in het voeren en leiden van gesprekken met de inwoner. Dat betekent niet alleen het doelgericht ophalen van informatie maar ook luisteren naar de inwoner, samenvatten wat de inwoner zegt en doorvragen. Er is een open en duidelijke communicatie.
3. Respectvolle bejegening: We behandelen de inwoner respectvol en benaderen hem of haar op een positieve manier. We behandelen de inwoner zoals wij zelf ook behandeld willen worden.
4. Transparantie: We zijn open, eerlijk en duidelijk naar de inwoner over wat hij of zij van ons kan verwachten en wat wij van de inwoner verwachten.
5. Laagdrempelig: We maken het voor de inwoner zo makkelijk mogelijk om contact met ons op te nemen en zijn altijd bereikbaar voor vragen.
6. Samenwerking: We werken samen met de inwoner en andere partners om tot een zo optimaal mogelijk resultaat te komen.
7. Informatief. Heeft er bijvoorbeeld heimelijk een onderzoek naar fraude plaatsgevonden, dan wordt de cliënt daarover altijd aantoonbaar geïnformeerd.

Wij zijn transparant over ons beleid en onze werkwijze. We willen mensen duidelijk maken waarom we onderzoeken uitvoeren en hoe we omgaan met misbruik en oneigenlijk gebruik. We hanteren daarbij de Senzer-communicatiestijl. Dat wil zeggen een positieve en activerende bejegening en gericht op het aangaan van een professionele relatie.

Nazorg

Inwoner

Nazorg voor inwoners waarvan de uitkering is beëindigd omwille van fraude, is van groot belang voor het voorkomen van herhaling van fraude. Daarnaast is het belangrijk dat wij deze inwoners ondersteunen bij het vinden van werk en het oplossen van andere problemen. Binnen de dienstverleningsgrenzen van Senzer besteden wij hier aandacht aan. Wij helpen inwoners effectief en doelgericht hun leven weer op de rails te krijgen, al dan niet met de hulp van onze netwerkpartners.

Uitgangspunten

1. Preventie van herhaling: om herhaling van fraude te voorkomen moet aan inwoners, van wie de uitkering is beëindigd omwille van fraude, worden uitgelegd waarom hun acties onaanvaardbaar waren en hoe zij in de toekomst kunnen voorkomen dat zij dezelfde fout maken. Zij moeten ook worden gewezen op de ernstige gevolgen van fraude en het belang van eerlijkheid en integriteit.
2. Ondersteuning bij het vinden van werk: inwoners van wie de uitkering is beëindigd omwille van fraude, moeten de kans krijgen om te worden ondersteund bij het vinden van werk. Door deze ondersteuning krijgen zij de kans om te werken aan hun toekomst. Deze hulp bieden wij zelf, bijvoorbeeld door het aanbieden van een sollicitatietraining, of we schakelen daarvoor één van onze netwerkpartners in.
3. Hulp bij andere problemen: inwoners van wie de uitkering is beëindigd omwille van fraude, kunnen ook andere problemen hebben die aangepakt moeten worden om hen te helpen hun leven weer op de rails te krijgen. Dit kunnen zijn financiële problemen, huisvestingsproblemen, psychische of fysieke gezondheidsproblemen, enzovoort. Wij

schakelen de juiste instanties in om deze problemen aan te pakken. Zo helpen wij de inwoners om weer controle te krijgen over hun leven en hun toekomst.

Medewerkers Senzer

Nazorg geldt niet alleen voor de inwoner. Zeker ook voor medewerkers van Senzer.

Wanneer er sprake is van (een vermoeden van) mis- en oneigenlijk gebruik van de uitkering, worden de handhavers en/of de sociale recherche ingeschakeld. Zij voeren verder onderzoek uit naar de mogelijke omvang van het misbruik. Dit kan gepaard gaan met het onder ogen krijgen van belastende of zeer preciaire informatie maar ook met agressie. Het is van cruciaal belang dat onze medewerkers zich beschermd voelen, zeker wanneer een onderzoek frauduleuze zaken aan het licht brengt. Dat geldt ook voor de medewerkers die beslist, beschikt en mogelijk weer als eerste contact heeft met de inwoner.

Monitoring

Jaarlijks wordt geëvalueerd of onze medewerkers die belast zijn met handhaving zich voldoende veilig voelen. Dit wordt onderzocht via het werkbelevingsonderzoek. Waar nodig stellen we bij en stellen middelen ter beschikking.

Senzer maakt in de nabije toekomst gebruik maken van de module Key2Handhaving. Dit maakt het mogelijk om meer inzicht te krijgen in de soorten onderzoek, bijbehorende inzet, resultaten (ook na bezwaar en beroep) alsmede de daadwerkelijk benodigde dienstverlening. Jaarlijks worden de inzichten geëvalueerd.

Voorwaarden

Om uitvoering te kunnen geven aan het handhavingsbeleid, zijn de volgende voorwaarden van belang.

Voor de medewerker

1. Veiligheid: het is belangrijk dat onze medewerkers zich te allen tijde veilig voelen.
2. Beschermd: de medewerker wordt uit hoofde van zijn/haar functie beschermd door Senzer. Dit kan in een ontwikkelgesprek worden vastgelegd of aan een medewerker worden medegedeeld.
3. Technologie: de sociaal rechercheur wordt voortdurend getraind in de meest recente technologieën en tools voor (internet)onderzoek en is op de hoogte van de nieuwste bedreigingen en risico's.
4. Training: onze medewerkers worden herhaaldelijk getraind in het voeren van het goede gesprek met de inwoner. Zo kunnen zij effectief en veilig blijven werken.

Voor de inwoner

5. Internetonderzoek: het is medewerkers van Senzer niet toegestaan om onbeperkt op het internet te speuren naar privé gedragingen van de inwoner. De functie, de rol en de aard van het vermoeden van misbruik, bepalen wie en in welke mate een internetonderzoek mag uitvoeren. Dit is verder geregeld in het protocol internetonderzoek alwaar ook regels zijn opgenomen met betrekking tot vastleggen van het onderzoek, het vooraf melden aan de leidinggevende wanneer bijvoorbeeld het dark web wordt bezocht, het aansluiten bij en

onderzoeken via de beveiligde omgeving iRC, etc. Enerzijds dienen deze kaders ter bescherming van de inwoner maar anderzijds juist ook ter bescherming van de medewerker.

6. Privacy: onze medewerkers mogen alleen die informatie verzamelen die relevant is voor het onderzoek. Zij houden zich aan wetten en regels met betrekking tot privacy en gegevensbescherming.

Ingangsdatum

Dit handhavingsbeleid vervangt het handhavingsbeleid Senzer 'handhaving is van ons allemaal' 2019-2022 en treedt in werking na vaststelling.

Bijlage -Handhaving in de praktijk

Zoals gezegd: 'Handhaving is van ons allemaal!' Dus niet alleen van de sociaal rechercheur maar ook van de specialist uitkeringen, de participatiecoach etc.

Naleven

De professional ziet er, samen met de inwoner, op toe dat afspraken en plichten door de inwoners worden nagekomen. Het kan echter zo zijn dat de afspraken en plichten niet worden nageleefd. De professional blijft alert op signalen die wijzen op het oneigenlijk gebruik en misbruik (willen) maken van bijstand. Dit blijkt bijvoorbeeld uit:

1. Ontvangen van signalen
Denk ook aan anonieme meldingen, signalen van leerwerkinfra, netwerkpartners en geautomatiseerde signalen zoals van het Inlichtingenbureau.
2. (her) Onderzoeken
Individuele onderzoeken waarbij wordt bekeken of de status van de klantsituatie ongewijzigd is.
3. Thema onderzoeken
Wij waken ervoor dat het vaststellen van een thema niet stigmatiserend en profilerend is. Vooraf leggen we duidelijk vast waarom de keuze op een bepaald onderwerp is gevallen.
4. Informatie verkregen tijdens een gesprek met de inwoner.

Mogelijk is handhaven op zijn plaats maar 'eerst praten en dan pas brieven schrijven.' Hiermee wordt bedoeld het niet verschuilen achter wetten, regels en correspondentie, maar het aangaan van het gesprek. Soms is het doorverwijzen naar bijvoorbeeld budgetcoaching of schuldhulpverlening of één van onze andere partners beter op zijn plaats dan het inzetten van bestraffende maatregelen.

Signalen

Ontvangen signalen

1. Signalen die worden opgevangen kunnen wijzen op een verandering in de situatie van de inwoner of diens directe omgeving, voor zover van invloed op de inwoner. Wijzigingen kunnen gerelateerd zijn aan persoonlijke omstandigheden.
2. Signalen worden als zodanig herkend en onderzocht door de medewerker. Daarbij wordt rekening houdend met de regels rondom privacy, informatieveiligheid, gebruik van internet en heimelijke waarneming.
3. Signalen worden geregistreerd in ons systeem zodat er een totaalbeeld ontstaat van de inwoner.
4. Signalen worden geanalyseerd om te bepalen wat het betekent voor de dienstverlening naar de inwoner.
5. Dienstverlening die wij aanbieden is passend aan het signaal dat wij ontvangen. We zijn flexibel in onze aanpak
6. Signalen worden besproken met de inwoner. Indien nodig wordt er aanvullende ondersteuning ingezet.
7. Hebben de signalen een relatie met het niet nakomen van afspraken en plichten, dan verricht de specialist uitkering een verder verkennend onderzoek.
 - Zijn er signalen dat er mogelijk sprake is van het bezitten van vermogen in het buitenland? Dan moet er bij het International Bureau Fraude-informatie (IBF) een verzoek worden ingediend tot het uitvoeren van een onderzoek. Het IBF voert op

aanvraag onderzoek uit op het gebied van regelovertreding en fraude (waaronder vermogen en bezit) in het buitenland zodat het recht op een uitkering gecontroleerd en geverifieerd kan worden.

(her) Onderzoeken

(Her)onderzoeken zijn een instrument om tussentijds na te gaan of de status van de individuele inwoner ongewijzigd is. Daarbij wordt ook bekeken of de van toepassing zijnde afspraken en plichten nog worden nagekomen. Het instrument is een manier om periodiek in contact te blijven met de inwoners. Aanleiding voor het inzetten van een heronderzoek kan zijn het houden van een dienstverleningsgesprek, het periodiek stellen van de vraag: 'Wat is er nodig? Wat wil je doen? Hoe kan ik helpen? Is onze huidige dienstverlening nog passend bij jouw situatie?' (Her)onderzoeken kunnen daarnaast helpen om mogelijke fraude te identificeren en te voorkomen. Tegelijkertijd kunnen ze ook als middel dienen om inwoners te ondersteunen in het naleven van de regels en verplichtingen die bij de Participatiewet horen.

Een aantal praktische uitgangspunten die daarbij kunnen helpen zijn:

1. Monitor en evalueer de effectiviteit van de (her)onderzoeken en pas de werkwijze aan indien nodig. Zorg daarbij voor een goede balans tussen het tegengaan van onrechtmatig gebruik van uitkeringen en het ondersteunen van inwoners bij hun zoektocht naar werk.
2. Werk samen met andere instanties en organisaties om risico's op fraude te verminderen.

Thema onderzoek

Door middel van data-analyse worden mogelijke risicovolle thema's en bewegingen in het klantenbestand in beeld gebracht. Het doel kan bijvoorbeeld zijn participeren of het onderzoeken van mogelijkheden tot duurzame uitstroom via rechtmatigheid.

Een thema onderzoek brengt bewegingen in kaart en thema's aan het licht. Denk bijvoorbeeld aan part-time inkomsten uit branches waar zwart werken met regelmaat voorkomt of denk aan het bezitten van vermogen buiten Nederland. Heeft een onderzoek betrekking op verzwegen vermogen in het buitenland, dan moet de samenwerking worden gezocht met het Internationaal Bureau voor Fraudebestrijding (IBF) van het UWV.

Alvorens een thema onderzoek in te zetten, moet vooraf goed worden nagegaan wat de extra waarde van dit type onderzoek kan zijn. De vraag is of themaonderzoek nodig is. De verwachting moet zijn dat dit in voldoende mate extra signalen of informatie oplevert.

Informatie verkregen tijdens een gesprek met de inwoner

De regel is dat aan de inwoner wordt uitgelegd dat medewerking en verstrekking van informatie verplicht is. Gedurende een (rechtmatigheids)onderzoek geniet de inlichtingenplicht de voorkeur boven het boete proces waarbij cautie moet worden verleend en de inwoners dus niet tot antwoorden zijn verplicht.

Praktijkkaders

- Het verwerken van signalen mag niet leiden tot het framen dan wel stigmatiseren van bepaalde groeperingen op basis van afkomst, gender, geloof etc.
- Voorkomen moet worden dat verkregen informatie, data, wordt verwerkt in andere dossiers dan waarvoor bedoeld en wettelijk toegestaan om daarmee datalekken, schending van privacy, te voorkomen.
- Alvorens een onderzoek op te starten naar aanleiding van een anonieme tip, wordt beoordeeld of de tip onderzoekswaardig is. Daarvan is sprake als uit een administratief

(voor)onderzoek zaken blijken die de inhoud of strekking van de melding bevestigen en waaruit dan blijkt dat mogelijk ten onrechte bijstand aan de belanghebbende wordt verstrekt.

- Voor wat betreft het verwerken van signalen afkomstig van het Inlichtingenbureau geldt daarnaast dat deze geen grotere inbreuk mogen maken op de persoonlijke levenssfeer van uitkeringsgerechtigden dan noodzakelijk is. De signalen worden verwerkt in lijn met de handreiking Gebruik IB-signalen en de bijbehorende kaders zoals beschreven in de Handreiking 'Opvragen en verwerken signalen inlichtingenbureau.'

Van opzet naar fraude

Fraude mag niet lonen

Of er sprake is van verwijtbaar handelen, hangt van de omstandigheden, de ernst van de gedraging, de mate waarin de gedraging de persoon kan worden toegerekend en de mate waarin de fraude met opzet is gepleegd.

Het handhavingsbeleid start met de vraag: 'Wat is er nodig? Wat wil je doen? En hoe kan ik helpen?' Daarbij gaan we uit van vertrouwen. Maar is er sprake van het opzettelijk en verwijtbaar schenden van verplichtingen, dan eindigt het handhavingsbeleid met het sanctioneren van de geconstateerde fraude.

Verbinden we geen gevolgen aan geconstateerde fraude, dan kan dat een aanmoediging zijn tot misbruik. Fraude mag niet lonend zijn!

Rol sociaal rechercheur en buitengewoon opsporingsambtenaar

Sociaal rechercheur

Is er sprake van fraude of een gegronde reden om dit te vermoeden, dan wordt de sociaal rechercheur ingeschakeld en vindt er nader onderzoek plaats. De sociaal rechercheur verzamelt signalen die wijzen op mogelijk misbruik of oneigenlijk gebruik of die juist het vermoeden van misbruik bevestigen. De keuze voor welk handhavingsinstrument wordt ingezet wordt bepaald door de noodzakelijkheidseis en de overwegingen van proportionaliteit, subsidiariteit, doelmatigheid en doeltreffendheid. Het uit te voeren onderzoek naar de rechtmatigheid wordt getoetst aan de eis van 'noodzakelijkheid'.

De sociaal rechercheur is bevoegd om onderzoek te doen naar de rechtmatigheid van lopende uitkeringen en kan – net als de specialist uitkeringen – in ieder geval kortstondig, en eventueel herhaald, waarnemen of de uitkeringsgerechtigde bepaalde activiteiten verricht. Daarnaast kan de sociaal rechercheur meer gegevens vorderen uit bronnen die al beschikbaar zijn, zoals het Kadaster en het Handelsregister als via Suwinet niet voldoende informatie te verkrijgen is.

Het onderzoek van de sociaal rechercheur wordt bestuursrechtelijk afgehandeld.

Is er sprake van een strafrechtelijk onderzoek of het Openbaar Ministerie bepaalt dat het onderzoek strafrechtelijk moet worden afgehandeld, dan wordt de casus overgedragen aan de buitengewoon opsporingsambtenaar (BOA)

Buitengewoon opsporingsambtenaar

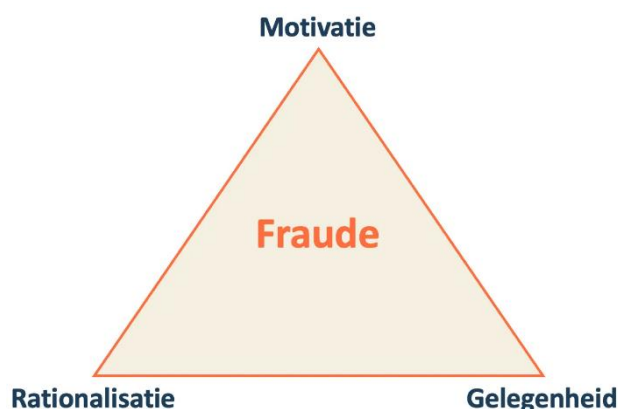
De buitengewoon opsporingsambtenaar (BOA) heeft opsporingsbevoegdheden uit het strafrecht en is gericht op strafrechtelijke handhaving en afwikkeling. Deze bevoegdheid wordt uitgeoefend onder verantwoordelijkheid en het toezicht van het Openbaar Ministerie (OM).

Subsidiariteits- en proportionaliteitsbeginsel

De BOA mag veel bronnen raadplegen, waarbij het vaak gaat om zeer persoonlijke gegevens. De mogelijkheid om informatie te verzamelen is groot. Het onderzoek moet dan ook onomstotelijk noodzakelijk zijn en plaatsvinden op een manier die voor de bijstandsgerechtigde het minst belastend is; het subsidiariteitsbeginsel. Daarbij mag er niet meer informatie mag worden gevraagd dan noodzakelijk is voor dat doel. De inbreuk op de persoonlijke levenssfeer van de bijstandsgerechtigde moet in redelijke verhouding staan tot het doel. Dit wordt ook wel het proportionaliteitsbeginsel genoemd.

Fraudedriehoek

In zowel het bestuursrechtelijk- als het strafrechtelijk onderzoek wordt aandacht besteed aan de zogenaamde 'Fraude driehoek' die een relatie legt tussen de gelegenheid tot frauderen, de motivatie om te frauderen en het rationaliseren (goedpraten) van de fraude.

Bij het tegengaan van onrechtmatig gebruik van de Participatiewet maken we gebruik van een mix aan instrumenten, zoals

1. Dossieronderzoek
2. Internet rechercheren
3. Heimelijke waarneming
4. Buurtonderzoek
5. Huisbezoeken
6. Onderzoeken anderszins.

Dit doen we altijd zorgvuldig en met respect voor de privacy van de inwoner.

Het verzamelen van informatie gaat via een aantal stappen.

Dossieronderzoek

Dossieronderzoek wordt ingezet n.a.v. een vermoeden van fraude. Het vormt een onderdeel van een bredere strategie om onrechtmatig gebruik van uitkeringen tegen te gaan.

Internet rechercheren

Niet elke professional mag op internet verkennend onderzoek doen naar de situatie van de inwoner. De inwoner heeft immers recht op privacy. In het protocol 'internet rechercheren Senzer' zijn de verschillende fases van het internet rechercheren opgenomen alsmede de bevoegde professional. In

het protocol is ook aandacht voor het online rechercheren in mogelijk zeer precare situaties en de formele, bestuurlijke bescherming van de sociaal onderzoeker en de BOA.

Heimelijke waarneming

Menselijke maat blijft belangrijk. Communiceer in algemene zin dat het toepassen van heimelijke waarneming één van de instrumenten is die Senzer toepast in het kader van handhaving. Ben alert op de stress die gepaard kan gaan met het ontvangen van een brief waarin staat dat er heimelijke waarneming heeft plaatsgevonden. Informeer de inwoner ook als blijkt dat er geen fraude is geconstateerd. Laat de inwoner na het ontvangen van de brief niet in het ongewisse.

Buurtonderzoek

Buurtonderzoeken worden alleen verricht wanneer dit absoluut noodzakelijk is voor het onderzoek en de informatie niet op een andere manier kan worden verkregen. Met het inzetten van het buurtonderzoek als middel dient terughoudend omgegaan te worden daar dit een grote inbreuk maakt op de privacy van de inwoner.

Huisbezoek

Huisbezoeken worden alleen afgelegd als deze noodzakelijk zijn om het recht op bijstand vast te kunnen stellen, lees wanneer de gewenste informatie op geen enkele andere manier kan worden verkregen. En wanneer daar een gemotiveerde grond en aanleiding voor bestaat. Met het inzetten van het huisbezoek als middel dient terughoudend omgegaan te worden daar dit een grote inbreuk maakt op de privacy van de inwoner. De verdere uitwerking hiervan ligt vast in het protocol huisbezoek.

Onderzoeken anderszins

Bij andersoortige onderzoeken moet worden gedacht aan administratieve onderzoeken waar de sociale recherche de bevoegdheden als toezichthouder voor gebruikt. Denk aan

- Het vorderen van gegevens bij bedrijven over bezorglocaties van bestellingen zoals thuisbezorgd en bol.com.
- Het vorderen van gegevens over de aanschaf van voertuigen.
- Het vorderen van verzekeringsgegevens.
- Gegevens van Marktplaats inzake een onderzoek naar internethandel.
- Gegevens vorderen van banken.

Bij het vorderen van gegevens/ informatie op grond van het toezichthouderschap geldt dat moet worden gemotiveerd met welk doel deze worden gevorderd in dat stadium van het onderzoek en of deze informatie niet op een andere, minder ingrijpende, manier kon worden verkregen

Spreekkamer gesprek/ verhoor

Alle hierboven genoemde instrumenten leiden tot een spreekkamer gesprek /verhoor.

Een gesprek in de spreekkamer kan als doel hebben te achterhalen of het vermoeden van fraude juist is. Dit gesprek wordt in principe gevoerd door de specialist uitkeringen. Zijn er meer dan gerede twijfels en moet er daadwerkelijk worden vastgesteld dat de inwoner zich niet aan de regels houdt of heeft gehouden, dan vindt er veelal een verhoor plaats. De sociaal onderzoeker of de BOA is in dit soort situaties de gespreksleider, al dan niet vergezeld door de uitkeringsspecialist.

Afstemmen van bijstand als gevolg van fraude

Gevolgen van fraude

De vastgestelde fraude kan op verschillende manieren gevolgen hebben voor het recht op bijstand.

1. Het niet voldoen aan de verplichtingen kan betekenen dat de uitkering wordt afgestemd; dat er een maatregel wordt opgelegd. Denk bijvoorbeeld aan schending van de geüniformeerde arbeidsverplichting zoals te vinden in de Afstemmingsverordening PW, IOAW, IOAZ [jaartal] gemeente [...]. Het afstemmen is een taak van de specialist uitkeringen.
2. Het niet voldoen aan de inlichtingenplicht kan betekenen dat er door de boeteambtenaar een bestuurlijke boete wordt opgelegd zoals omschreven in artikel 18a PW. In incidentele gevallen leidt het tot een strafrechtelijk traject.
3. Het niet voldoen aan de verplichtingen kan betekenen dat er te veel aan uitkering is verstrekt wat moet worden teruggevorderd. Dat staat beschreven in de beleidsregels Herziening, intrekking, terugvordering en invordering Senzer [jaartal].

Verplichting Senzer tot het verstrekken van informatie

Is er sprake van (een serieus vermoeden van) fraude, dan moeten andere partijen, genoemd in de Participatiewet, hierover mogelijk ook worden geïnformeerd.

Conform het bepaalde in artikel 66 + 67 Participatiewet is Senzer verplicht om overheidsorganen belast met het verrichten van uitkeringen en of het heffen van bijdragen in kennis te stellen als er gegronde vermoedens zijn van een misdrijf én dit mogelijk ten nadele is van die sociale zekerheidswet of heffingsbijdrage. Of iets al dan niet gegrond is, blijkt uit de zorgvuldig en professioneel verzamelde informatie. De partijen hebben vervolgens zelfstandig de plicht om de melding te onderzoeken. In de Participatiewet staat beschreven welke instanties informatie wordt gegeven, kosteloos uit eigen initiatief of op verzoek.

Effect

Door aandacht te hebben voor preventie en voorlichting willen we onbedoelde overtreding van regels zoveel mogelijk voorkomen. We zijn daarbij transparant in wat het effect is van het niet naleven van regelgeving. Dit zal uiteindelijk moeten leiden tot minder maatregelen, boetes en schulden vanwege te veel ontvangen uitkering.

